

Vragen aan... Kok van Herk

Veel mensen kennen jou als auteur van de succesvolle Veldgids Korstmossen. Veel van jouw kennis heb je opgedaan in de ruim 30 jaar dat je bijna helemaal alleen de monitoring van epifytische mossen en korstmossen in Nederland hebt gedaan. Hoe ben je aan dat werk gekomen en hoe is het in de loop van de jaren veranderd?

Ik was na mijn afstuderen betrokken geraakt bij het vegetatieonderzoek en de flora-inventarisatie van de Provincies Noord- en Zuid-Holland. In 1989 kwam er een vacature voor de opzet van een epifytenmeetnet in Drenthe, Overijssel en Gelderland met het doel de ammoniakproblematiek in kaart te brengen en te monitoren. Dit leek me wel wat. In de loop der jaren is dit uitgegroeid tot een omvangrijk meetnet met vele duizenden meetpunten in acht provincies, meestal zijn dit rijtjes bomen langs wegen. Aanvankelijk was dit werk op contractbasis, vanaf 1995 werd ik door de diverse Provincies als zzp'er ingehuurd.

Guido Berger vroeg zich af hoe het is, weer of geen weer, zin of geen zin, beroepsmatig korstmossen te inventariseren.

Welnu, vreemd genoeg (?) blijft het elke keer weer spannend om te zien welke veranderingen opgetreden zijn. En die veranderingen zijn enorm. Dat merk je pas als je pakweg iedere vijf jaar dezelfde bomen onderzoekt. Je ziet ook meteen waar het ammoniakbeleid faalt of slaagt: de ruimtelijke relaties en verbanden maken het interessant. En wie had in 1989 kunnen denken dat klimaatverandering zo prominent zichtbaar zou worden? Ik heb alle vrijheid om mijn tijd zelf in te delen, dus ook om eens een dag over te slaan. Er is wel een stip aan de horizon wanneer alles weer klaar moet zijn – inclusief rapportage; dat legt wel een zekere tijdsdruk. Ook nu, corona of niet, het veldwerk gaat gewoon door. Ik ben vaak langdurig van huis en heb lange reistijden. Ontmoetingen met boeren zijn niet altijd even gezellig. Zij zien hun omgeving vaak als hun eigen koninkrijk, zelfs als je op de openbare weg loopt. Momenteel echter niet: vrijwel iedereen gaat er nu vanuit dat ik naar processierupsen zoek.

Hoe is jouw liefde voor de botanie en lichenologie ontstaan?

Tsja, dat gaat terug tot mijn prille jeugd. Er was geen speciale aanleiding; zo iets groeit geleidelijk. Ik heb nog steeds goede herinneringen aan mijn doctoraalonderzoek op Groenland. Een zomer lang heb ik samen met Jan Knaapen heel gedetailleerd naar de soortensamenstelling en het ecologische functioneren van de lichenrijke toendra gekeken. Dat was voor mij wel een kantelpunt: we konden met multivariate analyse (computers waren daar toen net toe in staat) een vrijwel perfecte relatie tussen soorten en milieu aantonen. Maar om daar ook je werk van te maken is wel wat anders. Toen ik afstudeerde, in 1985, was er nauwelijks werk voor kersverse biologen, zeker niet in de ecologie.

Wat is je favoriete korstmos?

Ik heb geen favoriete soort. Wat mij wel enorm intrigeert is de geweldige ecologisch verfijning die korstmossen en mossen aan de dag leggen. En toch zijn ze altijd weer onvoorspelbaar. Maar ook het enorme 'geheugen': bijvoorbeeld de verspreiding van epifytische *Pertusaria*'s geeft nu nog steeds aan hoe de zwaveldioxidevervuiling in Nederland in de jaren '70 was. Bij wilde planten is dat duidelijk anders: bij hen spelen toeval en barrières een veel grotere rol bij de verspreiding en in het voorkomen.

Aan wie wil je het stokje overdragen?

Ik nodig Peter-Jan Keizer uit voor de volgende bijdrage. Ook hij heeft iets met bermen, maar dan vooral met de bodembewoners. Daar wil ik graag meer over horen.

Kok in actie bij Zwolle. Foto: Piet Bremer.